

Godność człowieka jest jego najcenniejszym dobrem i największą wartością. Prawo do poszanowania godności to jedno z najważniejszych praw człowieka, dlatego każdy lekarz udzielający choremu pomocy powinien go przestrzegać. Niniejszy artykuł przedstawia prawne aspekty związane z prawem chorego do poszanowania godności podczas pobytu w szpitalu.

Słowa kluczowe: prawa pacjenta, prawa człowieka, godność człowieka.

Prawo chorego do poszanowania godności podczas pobytu w szpitalu

The patient's right to be treated with respect during hospital stay

Konrad Wroński

Oddział Chirurgii Ogólnej i Naczyniowej, Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. dr. M. Pirogowa w Łodzi

Wstęp

Prawa pacjenta są częścią praw człowieka [1–5]. Gwarantują one chorym przebywającym w zakładach opieki zdrowotnej prawo do poszanowania godności podczas udzielania świadczeń zdrowotnych [6–8].

Godność człowieka jest jego najważniejszą wartością [9–13]. Mówi o tym w adhortacji apostołskiej *Christifideles laici* (w Rzymie, u św. Piotra, 30 grudnia 1988 r., w uroczystość Świętej Rodziny Jezusa, Maryi i Józefa, w 11. roku pontyfikatu) Jan Paweł II [14]: *...Osobista godność jest najcenniejszym dobrem człowieka, który dzięki niej przewyższa swoją wartością cały świat materialny... Godność osoby ludzkiej jawi się w całym swoim pięknie wówczas, gdy weźmie się pod uwagę jej pochodzenie i przeznaczenie: stworzony przez Boga na Jego obraz i podobieństwo, odkupiony drogocenną krwią Chrystusa, człowiek został wezwany do tego, by być „synem w Synu”, żywą świątynią Ducha Świętego, i jest przeznaczony do życia wiecznego w uświęcającej komunii z Bogiem. Dlatego wszelki gwałt zadany osobistej godności istoty ludzkiej wzywa o pomstę przed obliczem Bożym i jest obrazą Stwórcy człowieka... Dzięki swej osobistej godności istota ludzka zawsze jest wartością w sobie i przez się, i wymaga, by traktowano ją jako taką, nigdy jako przedmiot, którego można użyć, narzędzie czy rzecz. Osobista godność stanowi podstawę równości wszystkich ludzi. Stąd absolutna niedopuszczalność jakiegokolwiek dyskryminacji, która niestety nie przestaje dzielić i poniżać rodziny ludzkiej: tak dyskryminacji rasowej i ekonomicznej, jak i społecznej, i kulturowej, politycznej, jak i gospodarczej itd. (...) Osobowa godność jest niezniszczalną własnością każdej ludzkiej istoty. Ważne jest tutaj zdanie sobie sprawy z potęgi tego stwierdzenia, które opiera się na jedyności i niepowtarzalności każdej osoby...*

Prawo do poszanowania godności jest jednym z najważniejszych praw człowieka.

Prawo do poszanowania godności

W filozofii chrześcijańskiej godność człowieka jest jego własną, niezbywalną i nadprzyrodzoną cechą. Godność człowieka jest także jego cnotą, gdyż człowiek został stworzony *na obraz i podobieństwo Boga*.

Każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej ma prawo do poszanowania godności osobistej. Mówi o tym art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: *Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych.*

Poszanowanie godności pacjenta podczas pobytu w szpitalu chroni art. 36 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry: *Lekarz podczas udzielania świadczeń zdrowotnych ma obowiązek poszanowania intymności i godności osobistej pacjenta*, art. 19 ust. 1 pkt 4 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej: *1. Pacjent ma prawo do: 4) intymności i poszanowania godności w czasie*

Human dignity is man's most precious and most important value. Man's right to be treated with respect is one of the most important human rights, which is why every doctor providing medical assistance to his patient must observe this right.

The following article presents several aspects related to the patient's right to be treated with respect during a hospital stay.

Key words: patient's rights, human rights, human dignity.

udzielania świadczeń zdrowotnych, a także art. 12 pkt 1 kodeksu etyki lekarskiej: 1. Lekarz powinien życzliwie i kulturalnie traktować pacjentów, szanując ich godność osobistą, prawo do intymności i prywatności.

Na lekarzu spoczywa także obowiązek dbania o to, aby inny personel medyczny przestrzegał praw pacjenta do poszanowania godności podczas udzielania świadczeń medycznych. Zapis taki znajduje się w art. 36 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty: 3. *Lekarz ma obowiązek dbać, aby inny personel medyczny przestrzegał w postępowaniu z pacjentem zasady określonej w ust. 1.*

O konsekwencjach w przypadku naruszenia przez personel medyczny prawa chorego do poszanowania godności mówi art. 19a ust. 1: *1. W razie naruszenia praw pacjenta, o których mowa w art. 18 ust. 2 i ust. 3 pkt 1 oraz w art. 19 ust. 1 pkt 1–4 i ust. 3, sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 kodeksu cywilnego.* W art. 448 Kodeksu cywilnego zapisano, iż: *W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.* Przepis 445 §3 stosuje się bezpośrednio do art. 448 Kodeksu cywilnego: *Roszczenie o zadośćuczynienie przechodzi na spadkobierców tylko wtedy, gdy zostało uznane na piśmie albo gdy powództwo zostało wytoczone za życia poszkodowanego i art. 449 Kodeksu cywilnego, w którym zapisano, iż: Roszczenia przewidziane w art. 444–448 nie mogą być zbyte, chyba że są już wymagalne i że zostały uznane na piśmie albo przyznane prawomocnym orzeczeniem.*

Dobra osobiste – w tym także godność człowieka – chronione są przez art. 23 Kodeksu cywilnego: *Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.* Poszkodowany występuje na drogę sądową z powództwa cywilnego, a konsekwencje prawne dla osoby naruszającej prawo do poszanowania godności są zapisane w art. 24 Kodeksu cywilnego: *§1 Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.*

Podsumowanie

Każdy lekarz udzielający choremu pomocy powinien przestrzegać prawa do poszanowania godności, gdyż jest to jedno z najważniejszych praw człowieka. Respektowanie zasad współżycia społecznego powinno zawsze cechować relacje pomiędzy pacjentem a osobą udzielającą świadczenia medyczne.

Piśmiennictwo

1. Wroński K. Prawa pacjenta. Nowotwory 2007; 3: 326-32.
2. Wroński K. Znajomość praw pacjenta przez osoby chore leczone w Klinice Chirurgii Onkologicznej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Onkol Pol 2007; 2: 75-83.
3. Wroński K. Prawo chorego do opieki duszpasterskiej podczas pobytu w szpitalu. Współczesna Onkol 2007; 7: 381-4.
4. Safjan D. Prawo pacjenta do informacji o rozpoznaniu i prognozowanych metodach leczenia. Antidotum 1993; 1: 26-8.
5. Popielski B. Medycyna i prawo. PZWL, Warszawa 1968.
6. Nestorowicz M. Prawo medyczne. Toruń 2000.

7. Boratyńska M, Konieczniak P. Prawa pacjenta. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2001.
8. Nowicki M. Europejska Konwencja Praw Człowieka – wybór orzecznictwa. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 1998.
9. Ostrowska A. Prawa pacjenta. Antidotum 1996; 6-8: 86-90.
10. Sośniak M. Cywilna odpowiedzialność lekarza. Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1989.
11. Goodare H, Smith R. The rights of patients in research (editorial, comment). BMJ 1995; 310: 1277-8.
12. Liszewska A. Problem zgody pacjenta jako dylemat aksjologiczny. Prawo i Medycyna 1999; 1: 85-9.
13. Liszewska A. Problem zgody pacjenta jako dylemat aksjologiczny. Prawo i Medycyna 1999; 1: 85-9.
14. Jan Paweł II: adhortacja apostolska *Christifideles laici* z 30 grudnia 1988 r., w uroczystość Świętej Rodziny Jezusa, Maryi i Józefa, w 11. roku pontyfikatu; Rzym 1988.

Wykaz wykorzystanych aktów prawnych

- I Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r.
- II Ustawa o zakładach opieki zdrowotnej z 30.08.1991 r. (DzU Nr 91, poz. 408).
- III Ustawa o zawodzie lekarza i lekarza dentystry z 5.12.1996 r. (DzU z 1997 r. Nr 28, poz. 152).
- IV Ustawa o zawodach pielęgniarki i położnej z 5.07.1996 r. (DzU Nr 91, poz. 410).
- V Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z 26.09.1990 r. w sprawie postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy (DzU z 1990 r., Nr 69, poz. 406).
- VI Kodeks cywilny
- VII Kodeks karny

Adres do korespondencji

dr med., mgr zarz. **Konrad Wroński**
Oddział Chirurgii Ogólnej i Naczyniowej
Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. dr. M. Pirogowa,
ul. Wólczańska 195
90-531 Łódź
tel. +48 42 636 76 11
e-mail: konradwronski@poczta.wp.pl